

ผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย The Results of Problem-based Learning Experiences Management Towards the Mental Toughness of Early Childhood

กฤติกา กังขอนนอก¹ และรุ่งลาวัน ละอำคา²

Krittika Kangkonnok¹ and Runglawan Laumka²

Received: 2 ก.ค. 2568

Revised: 6 พ.ย. 2568

Accepted: 10 พ.ย. 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กระบวนการจัดการประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย และ 2) เปรียบเทียบความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดการประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 9 คน จากโรงเรียนบ้านท่าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการประสบการณ์จำนวน 24 แผน ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) แบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) ขั้นกำหนดปัญหา 1.2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา 1.3) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า 1.4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ 1.5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ และ 1.6) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน และ 2) ก่อนการจัดการประสบการณ์เด็กปฐมวัยมีความเข้มแข็งทางจิตใจ ระดับพอใช้ และหลังการจัดการประสบการณ์เด็กปฐมวัยมีความเข้มแข็งทางจิตใจ อยู่ในระดับดี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ความเข้มแข็งทางจิตใจ, เด็กปฐมวัย

Abstract

This pre-experimental research objectives were 1) to analyze the process of problem-based learning experiences management towards the mental toughness of early childhood; and 2) to compare the mental toughness of early childhood before and after attending problem-based learning experiences management. The target group was 9 early childhood, aged 5-6 years from Ban Kha Thung Muang Non Si Sombun School, second semester of the academic year 2024, obtained purposively. The research instruments consisted of 1) 24 learning experiences plans, which were at the most appropriate level and

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อีเมล:krittika12@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อีเมล: runglawan.la@rmu.ac.th

¹ A Master Student, Master of Education, Program in Early Childhood Education, Faculty of Education, Maha Sarakham Rajabhat University, Email: krittika12@gmail.com

² Assistant Professor, Ph.D., Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Maha Sarakham Rajabhat University, Email: runglawan.la@rmu.ac.th

2) an assessment form for early childhood mental toughness, which had an index of congruence (IOC) of 0.95. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and percentage

The research results revealed that 1) the problem-based learning experiences management consisted of six steps: 1.1) problem definition, 1.2) problem understanding, 1.3) research, 1.4) knowledge synthesis, 1.5) conclusion and evaluation of the answers, and 1.6) presentation, and evaluation of the results. 2) Before the learning experiences management, early childhood had a moderate level of mental toughness. After attending learning experiences management, early childhood had a good level of mental toughness. These results indicated that problem-based learning experiences management effectively enhance mental toughness of early childhood.

Keywords: Problem-based learning experience, Mental toughness, Early childhood

บทนำ

พัฒนาการของมนุษย์เริ่มต้นจากรากฐานที่มั่นคงในช่วงปฐมวัย ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาทองของชีวิต เด็กในวัยนี้อยู่ในกระบวนการเรียนรู้และเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีพัฒนาการที่เชื่อมโยงกันทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม ย่อมวางรากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและรอบด้านต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการทางจิตใจ เด็กจะเรียนรู้ว่า ตนเป็นที่รัก มีความสามารถ และมีคุณค่า ผ่านการได้รับความรัก ความเข้าใจ และการดูแลอย่างสม่ำเสมอจากผู้ปกครอง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในตนเองและต่อโลกภายนอก (ปรารธนา หาญเมธี, 2566) ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566) ระบุว่า เด็กวัยอนุบาลกว่าร้อยละ 79.4 มีพัฒนาการทางอารมณ์ และสังคมล่าช้า และร้อยละ 53.8 ของเด็กอายุ 1-14 ปี ต้องเผชิญกับการเลี้ยงดูที่ใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับการศึกษาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูพัฒนาการของเด็กปฐมวัยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของ วิริยาภรณ์ อุดมระติ (2565) ที่พบว่าสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อความเปราะบางของเด็กปฐมวัย เพราะเด็กต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน สูญเสียความสุขตามธรรมชาติแห่งวัย ส่งผลให้เด็กมีปัญหาด้านอารมณ์ เช่น การควบคุมตนเองลดลง พึ่งพาตนเองได้น้อย รวมถึงปัญหาด้านสังคม เช่น มีความเครียด ขาดความรับผิดชอบ และขาดทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ความเข้มแข็งทางจิตใจเป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและผ่านพ้นอุปสรรคในชีวิตได้อย่างมั่นคง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงชี้ให้เห็นว่า หากไม่มีความเข้มแข็งทางใจ แม้มีความรู้และนิสัยที่ดี ก็ยากจะฝ่าฟันอุปสรรคได้ (นฤภัก ฤทธิพิทย และคณะ, 2562) ช่วงปฐมวัยจึงเป็นระยะสำคัญในการวางรากฐานจิตใจของเด็ก โดยอาศัยทั้งปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตทางอารมณ์ จากงานวิจัยของ Grotberg (1995) พบว่า เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมความเข้มแข็งทางจิตใจน้อยกว่าเด็กโต โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ขณะที่ผู้ใหญ่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน เด็กที่เคยเผชิญสถานการณ์จริง มักแสดง ความเข้มแข็งได้มากกว่า สะท้อนให้เห็นว่า ความคุ้นเคยกับปัญหาช่วยเสริมทักษะการรับมือ โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริม ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับผู้ใหญ่ ความมั่นใจในตนเอง การกล้าแสดงออก และทักษะการสื่อสารและแก้ปัญหา กรมสุขภาพจิต อธิบายลักษณะของความเข้มแข็งทางจิตใจไว้ 3 ด้าน ได้แก่ “อึด” คือ ทนต่อแรงกดดันและควบคุมอารมณ์ได้ “ฮึด” คือ มีกำลังใจจากคนรอบข้าง และ “สู้” คือ มีทักษะในการจัดการปัญหาและอารมณ์ เด็กที่มีคุณลักษณะเหล่านี้จะสามารถฟื้นตัวจากความผิดหวัง มีพลังใจในการเผชิญความยากลำบาก และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2563) ดังนั้น

การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เผชิญและเรียนรู้จากปัญหา ผ่านการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และฝึกความพากเพียร ภายใต้การสนับสนุนที่เหมาะสม จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการเผชิญและแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างเป็นระบบ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2559) ผู้สอนสามารถออกแบบสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ฝึกกระบวนการคิด และเรียนรู้จากปัญหาที่ใกล้ตัวและมีความหมายต่อชีวิตจริง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในปัญหา และมองเห็นแนวทางในการรับมือที่หลากหลาย (ทิตินา แคมมณี, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ โพธิกะ (2565) ที่ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเด็กมีทักษะชีวิตสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของโสธยา เสนานนท์ และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนความฉลาดรู้ด้านสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงไม่เพียงส่งเสริมทักษะทางสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยได้อย่างชัดเจน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีความท้าทายแต่ปลอดภัย ภายใต้การดูแลและสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากครู (Masten & Barnes, 2018)

จากการรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) โรงเรียนบ้านข่าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์ ปีการศึกษา 2566 พบว่า ค่าเฉลี่ยด้านพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจของเด็กมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 94.25 ในปี 2565 เหลือเพียงร้อยละ 91.87 ในปี 2566 (โรงเรียนบ้านข่าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์, 2566) เมื่อวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการเยี่ยมบ้าน พบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่โดยตรง แต่อยู่ภายใต้การดูแลของตา ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านเวลา ความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และทรัพยากรในการเลี้ยงดู ส่งผลให้การดูแลขาดความเอาใจใส่ ทำให้เด็กขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กไม่สามารถควบคุมตนเองเมื่อเผชิญกับปัญหา ไม่สามารถฟื้นตัวจากความผิดหวัง และปรับตัวในสถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัว ทำให้เด็กได้ฝึกคิด แก้ปัญหา และเด็กยังได้ลงมือทำจริง ได้ฝึกการรอคอย ความอดทน และการควบคุมอารมณ์เมื่อเผชิญกับอุปสรรค

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต ที่ควรปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงงามเพื่อเป็นต้นทุนชีวิต การปลูกฝังให้เด็กมีความเข้มแข็งทางจิตใจผ่านการเผชิญและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นแนวทางที่จำเป็นในการปลูกฝัง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความอดทนและพยายาม ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้เด็กปฐมวัยเติบโตเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงทั้งทางอารมณ์ และจิตใจในอนาคตต่อไป

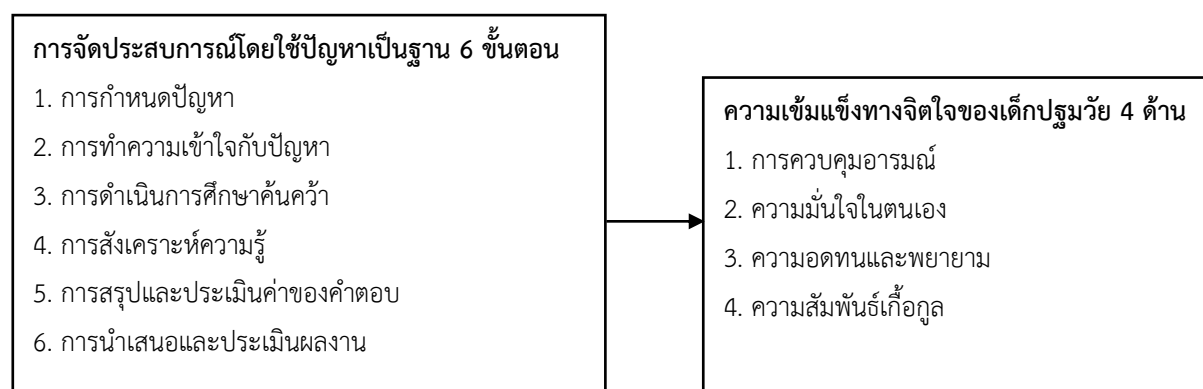
วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

1. ตัวแปรต้น การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำทฤษฎีของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550), นรรัชต์ ฝันเชียร (2562), และชนิกานต์ กันทาทรัพย์ (2565) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดตัวแปรต้น คือ การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา 2) ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ 5) ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน

2. ตัวแปรตาม ความเข้มแข็งทางจิตใจ ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยอ้างอิงแนวคิดจาก Wagnild and Young (1993), Grotberg (1995), ประเวศ ตันติพิวัฒนสกุล (2551), และเทอดศักดิ์ เดชคง (2563) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางจิตใจไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความอดทนและพยายาม ด้านความสัมพันธ์เกื้อกูล โดยแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี โรงเรียนบ้านท่าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ตำบลจอมศรี อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 9 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยซึ่งเป็นครูประจำชั้นเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ปัญหาเป็นฐาน วิธีการ หลักการ และเทคนิคการเขียนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.1.2 ศึกษากระบวนการและขั้นตอนของการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงประยุกต์ใช้ขั้นตอนของการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

(2550), นรรัตน์ ผื่นเชียร (2562), และชนิกานต์ กันทาทรัพย์ (2565) โดยมีการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน

2.1.3 สร้างแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยจำนวน 24 แผน มีทั้งหมด 8 หน่วยการเรียนรู้ โดยแต่ละหน่วยประกอบด้วย 3 แผนการจัดประสบการณ์ ได้แก่ 1) หน่วยหนูรู้ทางรอด 1.1) เรื่องการดูแลตนเองจากการติดอยู่ในรถ 1.2) เรื่องการดูแลตนเองจากเหตุการณ์ไฟไหม้ 1.3) เรื่องการดูแลตนเองจากการใช้ถนน 2) หน่วยหนูทำเองได้ 2.1) เรื่องการทำความสะอาดร่างกาย 2.2) เรื่องการรับประทานอาหารและเก็บได้ด้วยตนเอง 2.3) เรื่องการแต่งตัวเองได้ 3) หน่วยหนูดูแลของได้ 3.1) เรื่องวิธีการใช้และเก็บรักษาของเล่น 3.2) เรื่องวิธีการใช้และเก็บรักษาของใช้ 3.3) เรื่องการขออนุญาตเมื่อใช้ของผู้อื่น 4) หน่วยต้นไม้ใจกล้า 4.1) เรื่องต้นไม้नाนาพันธุ์ 4.2) เรื่องการบำรุงดูแลรักษาต้นไม้ 4.3) เรื่องการอนุรักษ์ต้นไม้ 5) หน่วยหนูน้อยตัวพิเศษ 5.1) เรื่องการรักษาความสะอาดเพื่อสุขอนามัย 5.2) เรื่องการคัดแยกขยะ 5.3) เรื่องการใช้ประโยชน์จากขยะ 6) หน่วยหนูแกร่งทุกฤดู 6.1) เรื่องการป้องกันตนเองในฤดูร้อน 6.2) เรื่องการป้องกันตนเองในฤดูฝน 6.3) เรื่องการป้องกันตนเองในฤดูหนาว 7) หน่วยน้ำใสใจสู้ 7.1) เรื่องกระบวนการทำให้น้ำสะอาดด้วยตนเอง 7.2) เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 7.3) เรื่องจม-ลอย 8) หน่วยดอกไม้หัวใจกล้า 8.1) เรื่องการดูแลรักษาดอกไม้ 8.2) เรื่องการสกัดสีจากดอกไม้ 8.3) เรื่องประโยชน์จากดอกไม้

2.1.4 แผนการจัดประสบการณ์ได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ระดับปฐมวัย โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวทาง Likert Scale ใช้สูตรในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของบุญชม ศรีสะอาด (2554) ผลการประเมิน พบว่า ทุกแผนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.60-4.80 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คือ การปรับปรุงประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน เพิ่มเวลาในกิจกรรม และปรับสื่ออุปกรณ์ให้เหมาะสม

2.1.5 นำแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาจัดพิมพ์ เป็นฉบับสมบูรณ์ ทดลองใช้จริงกับเด็กปฐมวัยกลุ่มเป้าหมาย

2.2 แบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย

การสร้างแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย

2.2.2 กำหนดองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยผู้วิจัยได้ศึกษางานของ Wagnild and Young (1993), Grotberg (1995), ประเวศ ดันติพิพัฒนสกุล (2551), และเทอดศักดิ์ เดชคง (2563) เพื่อกำหนดองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางจิตใจ ได้ทั้งหมด 4 ด้านหลัก โดยแต่ละด้านมีข้อย่อย ได้แก่ 1) การควบคุมอารมณ์ด้านการควบคุมอารมณ์ 1.1) การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง 1.2) การปรับหรือควบคุมอารมณ์ 1.3) การแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ 1.4) การรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น 2) ความมั่นใจในตนเอง 2.1) การมีความภาคภูมิใจในตัวเอง 2.2) การกล้าแสดงออก 2.3) การมีอัตลักษณ์เฉพาะตนและเห็นคุณค่าของตนเอง 2.4) การกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ 3) ความอดทนและพยายาม 3.1) การมีความพยายามในการแก้ปัญหา 3.2) การมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการแสวงหาความรู้ 3.3) ความสามารถฟื้นตัวจากความผิดพลาด 3.4) การมีความอดทนมุ่งมั่นในการทำกิจกรรม และ 4) ความสัมพันธ์เกื้อกูล 4.1) การมีความสัมพันธ์ที่ดี 4.2) การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น 4.3) การสื่อสารที่ดีกับผู้อื่น 4.4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

2.2.3 สร้างแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาการสร้างแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาจากแบบประเมินความเข้มแข็งในจิตใจของ Wagnild and Young (1993), Connor and

Davidson (2003), และพัชรินทร์ นินทจันทร์ (2558) โดยผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะและโครงสร้างของแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่าแบบบรรยาย 3 ระดับ ระดับ 1 = ควรเสริม, ระดับ 2 = พอใช้, ระดับ 3 = ดี ประกอบด้วยความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความอดทนและพยายาม ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น บันทึกคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยกำหนดสถานการณ์ในการประเมิน 2 สถานการณ์ เพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนการประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายรายด้าน

ด้านการควบคุมอารมณ์

- 9-12 คะแนน หมายถึง มีการควบคุมอารมณ์ระดับดี (3)
- 5-8 คะแนน หมายถึง มีการควบคุมอารมณ์ระดับพอใช้ (2)
- 0-4 คะแนน หมายถึง มีการควบคุมอารมณ์ระดับควรเสริม (1)

ด้านความมั่นใจในตนเอง

- 9-12 คะแนน หมายถึง มีความมั่นใจในตนเองระดับดี (3)
- 5-8 คะแนน หมายถึง มีความมั่นใจในตนเองระดับพอใช้ (2)
- 0-4 คะแนน หมายถึง มีความมั่นใจในตนเองระดับควรเสริม (1)

ด้านความอดทนและพยายาม

- 9-12 คะแนน หมายถึง มีความอดทนและพยายามระดับดี (3)
- 5-8 คะแนน หมายถึง มีความอดทนและพยายามระดับพอใช้ (2)
- 0-4 คะแนน หมายถึง มีความอดทนและพยายามระดับควรเสริม (1)

ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น

- 9-12 คะแนน หมายถึง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นระดับดี (3)
- 5-8 คะแนน หมายถึง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นระดับพอใช้ (2)
- 0-4 คะแนน หมายถึง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นระดับควรเสริม (1)

เกณฑ์การแปลความหมายรวม

- 32-48 คะแนน หมายถึง มีความเข้มแข็งทางจิตใจระดับดี (3)
- 16-31 คะแนน หมายถึง มีความเข้มแข็งทางจิตใจระดับพอใช้ (2)
- 0-15 คะแนน หมายถึง มีความเข้มแข็งทางจิตใจควรเสริม (1)

2.2.4 นำแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้อง (Index of Congruence IOC) (ไพศาล วรคำ, 2562) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 หมายความว่า มีความสอดคล้องอยู่ในระดับใช้ได้ แสดงว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา

2.2.5 นำแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขความชัดเจนของพฤติกรรมของเด็ก ปรับคำพูดของครู การจัดลำดับพฤติกรรมในแบบประเมิน และนำไปจัดพิมพ์แบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับเด็กปฐมวัยกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประจำสาขาวิชาคณะที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (เลขที่อนุมัติ HE000017, 24 มกราคม 2568)

3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research Design) แบบ One-Group Pretest-Posttest Design ผู้วิจัยดำเนินการทดลองแล้ว เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2 ก่อนทดลองผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงขั้นตอนในการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวทางการปฏิบัติการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้แก่กลุ่มวัยฟังเพื่อให้รับรู้และเข้าใจที่ชัดเจน

3.3 สังเกตและประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยกับกลุ่มเป้าหมาย ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยยังไม่ปรับใช้การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ใน 1 สัปดาห์ก่อนการจัดประสบการณ์ โดยใช้แบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้สังเกตเป็นผู้วิจัย

3.4 ดำเนินการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งทำการทดลองในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยแบ่งเนื้อหาออกได้ดังนี้ ทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 1 แผน ครั้งละ 50 นาที เวลา 09.30-10.20 น. มีกระบวนการและขั้นตอน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา 2) ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ 5) ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน

3.5 สังเกตและประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของกลุ่มเป้าหมายหลังการทดลอง ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ หลังจากที่ใช้การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานครบทุกแผน ใน 1 สัปดาห์ โดยตัวผู้วิจัยเอง

3.6 นำผลการประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน และสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC)

4.2 วิเคราะห์ผลโดยการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยโดยรวม และจำแนกรายด้านก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร้อยละความก้าวหน้า

4.2.1 การหาร้อยละความก้าวหน้า โดยใช้สูตร ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547)

$$\text{ค่าความก้าวหน้า} = \frac{\bar{X}_2 - \bar{X}_1}{\text{คะแนนเต็ม}} \times 100$$

คะแนนเต็ม

เมื่อ $\bar{X}_1$ แทน ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง

$\bar{X}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง

สรุปผล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย

1. ผลการวิเคราะห์การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ใช้การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา หมายถึง กระบวนการที่ครูสร้างสถานการณ์หรือแนะนำปัญหาเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น นิทาน คลิปวิดีโอ รูปภาพ หรือวัตถุของจริง เพื่อให้เด็กเข้าใจและเกิดความอยากรู้

เด็กได้แสดงความคิดเห็น และแสดงออกทางอารมณ์ต่อสถานการณ์ เช่น รู้สึกสงสาร หรืออยากช่วยเหลือ พร้อมทั้งเรียนรู้การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผ่านคำถามชวนคิดที่ครูใช้กระตุ้นการแสดงออกทางความรู้สึกอย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจกับปัญหา หมายถึง กระบวนการที่เด็กทำความเข้าใจปัญหาโดยการตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และระดมสมองร่วมกับครูและเพื่อน ครูทำหน้าที่กระตุ้นและสนับสนุนให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยไม่กลัวผิด เด็กแสดงความมั่นใจในการสื่อสาร ทั้งทางคำพูด สีหน้า และท่าทาง ครูเสริมกำลังใจผ่านคำชมและรางวัล พร้อมใช้คำถามชวนคิดเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์

ขั้นที่ 3 การดำเนินการศึกษาค้นคว้า หมายถึง การที่เด็กลงมือค้นคว้าหรือทดลองวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรม เช่น การสาธิต ทดลอง หรือปฏิบัติจริง โดยครูให้คำแนะนำและสนับสนุนอย่างใกล้ชิด เด็กทำงานเป็นกลุ่มเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลาย พร้อมทั้งเรียนรู้จากความล้มเหลว ครูสร้างความท้าทายให้เด็กพบเจอกับอุปสรรคและเปิดโอกาสให้ลองใหม่หลายครั้ง พร้อมให้กำลังใจเสริมแรง เด็กแสดงความร่วมมือ ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น และกล้าค้นหาวิธีใหม่ ๆ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้ หมายถึง การที่เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยครูเป็นผู้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้คำถามกระตุ้น เช่น วิธีที่เลือกใช้มีอะไรบ้าง วัสดุอุปกรณ์ที่เลือกใช้มีอะไรบ้าง ทดลองทำกิจกรรมกี่ครั้งถึงจะสำเร็จ ในขั้นนี้เด็กเกิดการแสดงออกถึงการสื่อสารในการตอบคำถามและมีทักษะการฟังที่ดี

ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมินค่าของคำตอบ หมายถึง การที่เด็กและครูช่วยกันสะท้อนและประเมินผลจากการแก้ปัญหาว่าได้ผลหรือไม่ พร้อมชวนเด็กคิดต่อว่า ควรปรับปรุงวิธีการอย่างไรให้ดีขึ้น เด็กได้ทบทวนปัญหา อุปสรรค วิธีที่ใช้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พร้อมสะท้อนความรู้สึกเมื่อไม่ประสบความสำเร็จ และสิ่งที่ทำหลังจากนั้น ครูใช้คำถามกระตุ้นการคิด เช่น “ระหว่างทำกิจกรรมเจอปัญหาอะไรบ้าง” หรือ “รู้สึกอย่างไรเมื่อแก้ไขไม่สำเร็จ” พร้อมให้กำลังใจกลุ่มที่พยายามมากที่สุด ส่งเสริมให้เด็กเห็นว่า ความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้และเป็นโอกาสในการเรียนรู้ต่อไป

ขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน หมายถึง การที่เด็กนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม เช่น สิ่งที่ได้เรียนรู้ อุปสรรค วิธีการที่ใช้ และผลลัพธ์ โดยใช้รูปแบบที่หลากหลายตามความถนัด เช่น วาดภาพ เล่าเรื่อง แสดงบทบาทสมมติ หรือจัดนิทรรศการแสดงผลงาน ครูสนับสนุนให้เด็กแสดงออกอย่างมั่นใจในบรรยากาศที่ปลอดภัย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมให้ข้อเสนอแนะและชื่นชมผลงานซึ่งกันและกัน เด็กได้ฝึกทักษะการสื่อสารการยอมรับความคิดเห็น และการให้กำลังใจผู้อื่น ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ผลจากการใช้แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย มีผลการพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการควบคุมอารมณ์

ก่อนการวิจัย เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถแสดงหรืออธิบายอารมณ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน เช่น เมื่อทำกิจกรรมไม่สำเร็จหรือถูกเพื่อนแกล้ง เด็กมักแสดงออกด้วยการร้องไห้ นิ่งเงียบ และไม่ตอบสนองต่อการพูดคุยของครู ครูต้องใช้การชี้นำเพื่อให้เด็กเข้าใจอารมณ์พื้นฐาน เช่น โกรธ ดีใจ เสียใจ สงสาร

หลังการวิจัย เด็กสามารถบอกอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น กล้าสื่อสารความรู้สึก และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น เช่น แสดงความสงสารต่อตัวละคร หรือต่อผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้คำพูดของตนเองอย่างชัดเจน เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ไม่ร้องไห้หรือแกล้งเพื่อนเหตุ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านการควบคุมอารมณ์ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่ได้ได้รับการฝึกฝนการควบคุมอารมณ์ของตนเองอย่างต่อเนื่องตามแผนการจัดประสบการณ์จนเสร็จสิ้นครบทุกแผนเด็กมีพฤติกรรมการควบคุมอารมณ์ได้สูงขึ้น

2.2 ด้านความมั่นใจในตนเอง

ก่อนการวิจัย เด็กมักไม่กล้าทำสิ่งใหม่ แสดงความลังเลและขาดความมั่นใจ เช่น ปฏิเสธการทำกิจกรรมที่ไม่เคยทำ หลีกเลี่ยงการแสดงออกหน้าชั้นเรียน หรือรอผลงานของเพื่อนก่อนจึงค่อยลงมือทำของตนเอง รวมถึงการรอคำชมจากครูเพื่อสร้างความมั่นใจ เช่น ถามว่า “หนูทำดีหรือยังคะ”

หลังการวิจัย เด็กมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าลองทำสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่กลัวผิด กล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียน และแสดงความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เช่น กล่าวอย่างมั่นใจว่า “ผมทำได้เองครับ” หรือ “หนูเก่งมากเลย” การเสริมกำลังใจของครูและการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก ส่งผลให้เด็กพัฒนาความมั่นใจในตนเองได้อย่างชัดเจน หลังจากที่ได้มีการฝึกฝนความมั่นใจในตนเองอย่างต่อเนื่องตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นครบทุกแผน เด็กมีพฤติกรรมด้านความมั่นใจในตนเองได้สูงขึ้น

2.3 ด้านความอดทนและพยายาม

ก่อนการวิจัย เด็กขาดความพยายามในการเผชิญปัญหา มักยอมแพ้เมื่อเจออุปสรรค แสดงความเบื่อหน่าย ท้อแท้ และไม่กระตือรือร้น เช่น พูดว่า “ผมยอมแพ้แล้วครับ” หรือ “หนูไม่อยากทำแล้ว”

หลังการวิจัย เด็กมีความมุ่งมั่นและพยายามมากขึ้น สามารถยอมรับความผิดพลาดและกล้าที่จะลองใหม่ เช่น หากพลอยน้ำไม่ได้ เด็กจะปรับวิธีการโดยลดความสูงของแพ ครูมีบทบาทสำคัญในการให้กำลังใจและกระตุ้นความคิดเชิงบวก เช่น ชี้ให้เห็นว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติ และส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้จากความล้มเหลว เด็กแสดงพฤติกรรมไม่ยอมแพ้ กล้าแก้ไขปัญหาใหม่ และสะท้อนความตั้งใจที่จะพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น แสดงถึงพัฒนาการด้านความอดทนและความพยายาม

2.4 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

ก่อนการวิจัย เด็กมักไม่เข้าใจการทำงานร่วมกัน ขาดการแบ่งปัน และไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น บางคนทำงานคนเดียว ไม่ให้เพื่อนช่วย หรือโทษกันเมื่อกิจกรรมไม่สำเร็จ แสดงอาการไม่พอใจหากไม่ได้ทำงานกับเพื่อนที่สนิท และไม่แสดงความยินดีกับผลงานของผู้อื่น

หลังการวิจัย เด็กมีความร่วมมือกับเพื่อนมากขึ้น แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือกันโดยสมัครใจ เช่น อาสาตัดเทปหรือจับวัสดุให้เพื่อน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน และทำงานเป็นทีม เช่น “พวกเราช่วยกันกรองน้ำจนน้ำใสเลยคะ” เด็กเรียนรู้ที่จะชื่นชมผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง และแสดงความยินดีเมื่อเห็นความสำเร็จของเพื่อน เช่น ยิ้ม ประทับมือ หรือกล่าวคำชม ครูมีบทบาทในการเสริมแรงและส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่ได้มีการฝึกฝนด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างต่อเนื่องตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นครบทุกแผน เด็กมีพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนได้สูงขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การควบคุมอารมณ์ 2) ความมั่นใจในตนเอง 3) การอดทนและพยายาม 4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน

ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยมีความเข้มแข็งทางจิตใจ ก่อนทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 24.33$, S.D. = 6.08) และหลังการทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 39.78$, S.D. = 4.89) ร้อยละความก้าวหน้าอยู่ที่ 32.19 โดยเรียงตามลำดับค่าร้อยละความก้าวหน้าจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความอดทนและพยายาม ด้านการควบคุมอารมณ์

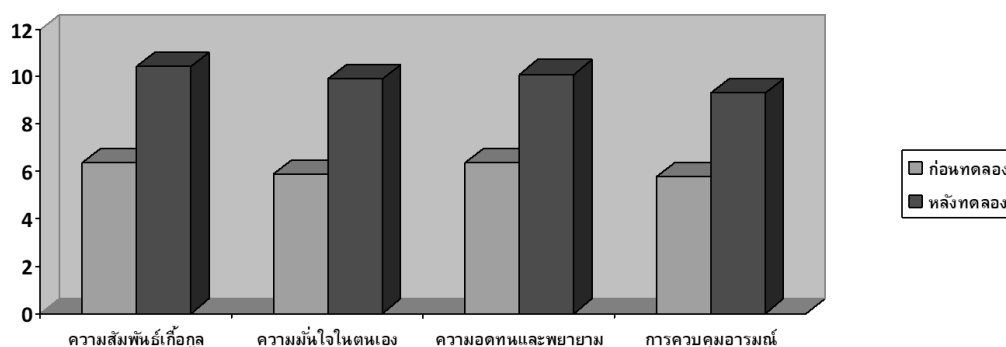
เมื่อแยกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เด็กปฐมวัยมีความเข้มแข็งทางจิตใจ พบว่า 1) ความสัมพันธ์กับเพื่อน ก่อนทดลอง อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 6.33$, S.D. = 1.87) และหลังทดลอง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 10.44$, S.D. = 1.42) ร้อยละความก้าวหน้าอยู่ที่ 34.25 2) ความมั่นใจในตนเอง ก่อนทดลอง อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 5.89$, S.D. = 1.69) และหลังทดลอง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 9.89$, S.D. = 1.69) ร้อยละความก้าวหน้าอยู่ที่ 33.33 3) ความอดทน และ

พยายาม ก่อนทดลอง อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 6.33, S.D. = 1.66$) และหลังทดลอง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 10.11, S.D. = 1.36$) ร้อยละความก้าวหน้าอยู่ที่ 31.50 และ 4) การควบคุมอารมณ์ ก่อนทดลอง อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 5.78, S.D. = 1.48$) และหลังทดลอง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 9.33, S.D. = 0.87$) ร้อยละความก้าวหน้าอยู่ที่ 29.58 ตาราง 1

ตาราง 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคุณภาพและร้อยละของความก้าวหน้าความเข้มแข็งทางจิตใจ ของเด็กปฐมวัย โดยก่อนทดลองและหลังทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ความเข้มแข็งทางจิตใจ	จำนวน	คะแนน	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง			ร้อยละของความก้าวหน้า	เรียงตามลำดับ
			$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ความสัมพันธ์กับผู้อื่น	9	12	6.33	1.87	พอใช้	10.44	1.42	ดี	34.25	1
2. ความมั่นใจในตนเอง	9	12	5.89	1.69	พอใช้	9.89	1.69	ดี	33.33	2
3. ความอดทนและพยายาม	9	12	6.33	1.66	พอใช้	10.11	1.36	ดี	31.50	3
4. การควบคุมอารมณ์	9	12	5.78	1.48	พอใช้	9.33	0.87	ดี	29.58	4
รวม	9	48	24.33	6.08	พอใช้	39.78	4.89	ดี	32.19	

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยโดยรวมเปรียบเทียบกับก่อนทดลอง และหลังทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยนำมาเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังภาพ 2

ภาพ 2 การเปรียบเทียบก่อนและหลังทดลองของความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยโดยรวมทั้ง 4 ด้าน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามประเด็นข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์กระบวนการการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย และ 2) ความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงขึ้น

1. ผลการวิเคราะห์กระบวนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า การจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความเข้มแข็งทางจิตใจใน 4 ด้าน ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ ความมั่นใจในตนเอง ความอดทนและพยายาม และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งนี้ แผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.43) ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านความเข้มแข็งทางจิตใจสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยการจัดประสบการณ์เน้นการกำหนดปัญหาที่ใกล้ตัวเด็ก ใช้สภาพปัญหาจริงในชีวิตประจำวันหรือประเด็นที่สอดคล้องกับความสนใจ ผ่านสื่อ เช่น นิทาน ข่าว สถานการณ์จริง หรือการทดลอง เพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจ แสดงออกทางอารมณ์ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับอำนาจ เลขกุล (2554) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่ออกแบบโจทย์ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ และเตรียมทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และทักษะด้วยตนเอง

ผู้วิจัยนำสู่การอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในแต่ละขั้น ดังนี้

1.1 ขั้นกำหนดปัญหา เป็นขั้นแรกของการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยครูเป็นผู้สร้างสถานการณ์ให้เด็กได้พบเจอกับปัญหาและอุปสรรคที่แสดงให้เห็นความยากลำบากให้กับเด็ก โดยครูได้กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในปัญหา โดยการใช้นิทาน ข่าวสาร คลิปวิดีโอ สถานการณ์จริง หรือสื่อ อุปกรณ์ การทดลอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรารักษ์ แก้วขมมอญ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กระดับชั้นปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยเทคนิคการเสริมแรงบวกผ่านการเล่านิทาน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กระดับชั้นปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยเทคนิคการเสริมแรงบวกผ่านการเล่านิทาน หลังเข้ากิจกรรมสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรม 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กระดับชั้นปฐมวัยก่อนและหลังการใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยเทคนิคการเสริมแรงบวกผ่านการเล่านิทาน พบว่าก่อน การเข้ากิจกรรมนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 42.62 คิดเป็นร้อยละ 68.20 และหลังการเข้ากิจกรรมนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 57.54 คิดเป็นร้อยละ 92.07 โดยในขั้นนี้ครูจะเป็นผู้กระตุ้นโดยใช้คำถาม ให้เด็กแสดงออกทางความรู้สึกของตนเองและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เช่น ในนิทานหมู่บ้านขนปุย ภารกิจชิ้นใหญ่ของกระต่ายน้อยพูฟุ แต่งโดย ดนพล กิ่งสุคนธ์ (2565) ที่ต้องไปหาแครอทมาทำอาหารแม่ที่ป่วยและพบเจอกับอุปสรรคมากมาย เมื่อคุณนิทานจบ ครูใช้คำถาม เช่น “เด็ก ๆ รู้สึกยังไงกับเจ้ากระต่ายน้อย” “ถ้าเด็ก ๆ เป็นเจ้ากระต่ายน้อยเด็ก ๆ จะรู้สึกอย่างไร” “เด็ก ๆ คิดว่าเจ้ากระต่ายน้อยรู้สึกอย่างไร” เป็นการที่让孩子ได้สะท้อนอารมณ์ของตนเอง บอกความรู้สึกของตนเอง และได้ให้เด็กแสดงออกถึงการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เช่น รู้สึกกลัว กังวล ตื่นเต้น หงุดหงิด เป็นต้น จากนั้นครูสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเสนอวิธีที่จะจัดการกับอารมณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริพร ประภาพาร (2560) ศึกษาผลของการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบร่วมมือร่วมกับการใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาพัฒนาการ และพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์มีพัฒนาการ ทักษะการคิดแก้ปัญหา และพฤติกรรมช่วยเหลือดีขึ้น

1.2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา ในขั้นนี้ครูใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กคิด วิเคราะห์ และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับปัญหา โดยชี้แนะให้เด็กค้นหาสาเหตุและหาทางออก เช่น “ปัญหาของเจ้ากระต่ายน้อยคืออะไร” หรือ “เด็ก ๆ จะช่วยเจ้ากระต่ายได้อย่างไร” คำถามลักษณะนี้ช่วยให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่กลัวถูกหรือผิด สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ชนิกันต์ กันหาทรัพย์ (2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรมีความสามารถในการแก้ปัญหาลงมือทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้เด็กได้รับโอกาสลงมือปฏิบัติจริงผ่านการทดลอง ค้นคว้า และสำรวจร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยครูจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกใช้วัสดุหรือวิธีการที่หลากหลาย เช่น การทดลองกรองน้ำด้วยการต้มการใช้ผ้าขาวบาง หรือวัสดุธรรมชาติอย่างถ่าน หิน และทราย เพื่อฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ ทดลองเปรียบเทียบผลลัพธ์ และตัดสินใจร่วมกัน ครูออกแบบสถานการณ์ที่มีความท้าทายเหมาะสม เช่น เมื่อน้ำกรองไม่สะอาดหรือวิธีที่ใช้ไม่ได้ผล ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดหาทางแก้ไขใหม่ พร้อมให้กำลังใจและเปิดโอกาสให้เด็กสะท้อนอารมณ์ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศวดี วัฒนกุล และปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2564) ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย พบว่าหลังการทดลองเด็กอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลอง

1.4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ ในขั้นนี้เด็กได้ทบทวนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันภายในกลุ่มจากกิจกรรมที่ทำ ซึ่งเปิดโอกาสให้ใช้สติปัญญาหลากหลายด้าน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้รอบด้านและลึกซึ้ง ครูมีบทบาทกระตุ้นให้เด็กสะท้อนสิ่งที่เรียนรู้ เช่น กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำจำลอง เด็กสังเกตผลว่าน้ำไหลเร็วหรือช้า ฝายพังหรือไม่ และวัสดุแข็งแรงเพียงใด พร้อมตอบคำถามชวนคิด เช่น “อะไรทำให้ฝายของเราได้ผล” การสนทนาในกลุ่มช่วยให้เด็กได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ รับฟัง และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด สอดคล้องกับการศึกษาของ Wijayanto et al. (2023) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้ โดยความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยดีขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ความคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และการลงรายละเอียด ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

1.5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ในขั้นนี้เด็กได้ทบทวนผลจากกิจกรรมที่ลงมือทำจริง เช่น การสร้างแพจำลองเพื่อช่วยกระต่ายน้อยข้ามลำธาร โดยสังเกตว่าแพลอยน้ำได้หรือไม่ แข็งแรงเพียงใด และวัสดุเหมาะสมหรือควรแก้ไข ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็น เช่น “มันจมเพราะเราทำสูงเกินไปครับ” หรือ “หนูว่าใช้ฟองน้ำมากกว่านี้ จะลอยดีขึ้น” เด็กบางคนแม้ผิดหวังเมื่อแพจม แต่ก็สามารถควบคุมอารมณ์และกล้าลองใหม่ แสดงถึงการพัฒนาความมั่นใจและความอดทน แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร บัวแก้ว (2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐาน ผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐาน ผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ในขั้นนี้เด็กได้นำเสนอสิ่งที่ตนเองและกลุ่มได้ลงมือทำจริง เช่น การวาดภาพ การแสดงบทบาทสมมติ การจัดนิทรรศการ หรือการเล่าเรื่องเพื่ออธิบายวิธีแก้ปัญหา ครูและเพื่อน ๆ ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ ชื่นชม และประเมินผลจากการทำงานตามสภาพจริง ซึ่งไม่เพียงเน้นผลสำเร็จหรือไม่ แต่รวมถึงการสะท้อนว่าทำไมจึงเกิดผลลัพธ์เช่นนั้น และสิ่งที่ได้เรียนรู้ ตัวอย่างเช่น เด็กอธิบายเหตุผลประกอบการแก้ปัญหาอย่างมั่นใจ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การนำเสนอเช่นนี้ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร ความมั่นใจ การควบคุมอารมณ์ และการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญณภัทร พุ่มสุวรรณ (2560) ที่ศึกษาการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนา

คุณลักษณะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการมีความเป็นประชาธิปไตย ที่พบว่า คุณลักษณะการทำงานร่วมกันและการมีความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นปฐมวัยที่เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยหลังจากการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัย พบว่า หลังจากได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความเข้มแข็งทางจิตใจเพิ่มสูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์เกื้อกูล ความมั่นใจในตนเอง ความอดทนพยายาม และการควบคุมอารมณ์ โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์เกื้อกูล ซึ่งเป็นด้านที่มีความก้าวหน้าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า เด็กมีความเข้มแข็งทางจิตใจ ด้านความสัมพันธ์เกื้อกูลดีขึ้นอย่างชัดเจนหลังการทดลอง ก่อนการวิจัย เด็กมักมีปัญหาการทำงานกลุ่ม เช่น ทะเลาะกัน ไม่แบ่งปัน หรือไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน จากการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่让孩子ได้ร่วมกำหนดปัญหา ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และลงมือทำร่วมกัน เช่น การช่วยกันคิดวิธีช่วยเหลือเจ้ากระต่ายน้อย การร่วมกันสร้างฝายหรือแพจำลอง การหาวิธีดูแลสวนดอกไม้ ทั้งนี้เด็กยังได้ฝึกการประเมินผลงานของกลุ่ม การฟังความคิดเห็นของเพื่อน และการนำเสนอผลงานร่วมกัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ทำให้เด็กฝึกการยอมรับความเห็นต่าง การรอคอย และการสนับสนุนกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ ต้นติพิพัฒนสกุล (2551) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ท้าทายมีส่วนช่วยให้เด็กรู้สึกว่าเขาสามารถจัดการกับชีวิตและอารมณ์ของตนเองได้แม้อยู่ในสถานการณ์ยากลำบาก สอดคล้องกับแนวคิดของ อานุภาพ เลขะกุล (2554) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานควรดำเนินการในบริบทของสถานการณ์จริง โดยเน้นให้เด็กได้ฝึกคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Grotberg (1995) ที่ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย โดยเน้นบทบาทของผู้ใหญ่ ครู ผู้ดูแล และเด็ก ในการเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่ยากลำบาก ซึ่งการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การทำงานเป็นทีม และการเผชิญสถานการณ์ร่วมกัน ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์เกื้อกูลและความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของอภิพร เป็งปิง (2561) เกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งพบว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ โดยครูเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้มีความเข้มแข็งทางจิตใจ เป็นผู้รับฟังเด็ก ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชั้นเรียน และสร้างบรรยากาศที่让孩子มีส่วนร่วมอย่างปลอดภัย ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดจริง ฝึกการพูด การฟัง และการควบคุมอารมณ์ของตนเอง อีกทั้งยังสอนทักษะทางสังคมผ่านแบบอย่างที่ดี เช่น การแก้ปัญหาอย่างใจเย็น การขอบคุณ และขอโทษ การประเมินตนเอง และการฝึกให้เด็กเล่นอย่างอิสระและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ส่งผลให้เด็กมีความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยเด็กแสดงออกถึงความมั่นใจในตนเอง การควบคุมอารมณ์ การอดทนพยายาม และความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับก่อนการจัดประสบการณ์เด็กแสดงออกถึงความกล้าในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่กลัวการลองผิดลองถูก และสามารถเรียนรู้จากความล้มเหลวได้ สอดคล้องกับ Niehoff (2021) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการลงมือแก้ปัญหาจริง เด็กจึงได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้ นอกจากนี้ เด็กยังสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและมีทักษะในการสื่อสารทางอารมณ์ได้เหมาะสมมากขึ้น ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า การใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจได้ ดังนั้นครูและผู้เกี่ยวข้องที่สนใจ สามารถศึกษาการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การใช้แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย ครูควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมโดยเน้นให้เด็กได้เผชิญปัญหาอุปสรรคที่ยากลำบาก ให้เด็กได้มีการทดลองหาวิธีการแก้ไขที่หลากหลายภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ให้เด็กกล้าเผชิญในรูปแบบทั้งกิจกรรมเดี่ยวและการสนับสนุนเกื้อกูลกันแบบพลักร่วม

1.2 ครูควรเตรียมการสอนโดยจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กคิดและทำอย่างอิสระ ลงมือปฏิบัติจริง และฝึกแก้ปัญหาในสถานการณ์ท้าทาย เริ่มจาก 1) ขั้นกำหนดปัญหา ด้วยการสร้างสถานการณ์หรือสื่อที่ดึงดูดความสนใจ 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา ผ่านคำถามปลายเปิดและการระดมความคิด 3) ขั้นดำเนินการค้นคว้าและทดลอง โดยเตรียมสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ให้เด็กได้เลือกใช้จริง 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ โดยให้เด็กสะท้อนจุดแข็งและสิ่งที่ควรพัฒนา และปิดท้ายด้วย 6) ขั้นการนำเสนอและประเมินผลงาน ในรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมรับข้อเสนอแนะและกำลังใจจากครูและเพื่อน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและทักษะการเผชิญอุปสรรค

1.3 การจัดเตรียมสถานที่ สภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ให้มีความหลากหลายเพื่อให้เด็กได้มีตัวเลือกในการค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ จัดเตรียมสถานที่ให้มีความเหมาะสมในกิจกรรม โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับเด็ก โดยครูให้การชี้แนะส่งเสริมกำลังใจ ให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ทักษะรอบความคิดเติบโต ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษากการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยโดยเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบ หรือนวัตกรรมอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษากการใช้แนวคิดกระบวนการการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มคละอายุ หรือในระดับชั้นอื่น ๆ

2.4 ควรมีการศึกษากผลการศึกษาการจัดประสบการณ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมซึ่งมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

กนกพร บัวแก้ว. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐาน (BBL) ผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 9(3), 313–326. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/259806>

กัญณภัทร หุ่นสุวรรณ. (2560). การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 14(1), 32–44. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/jsi/article/view/133788/100229>

ชนิกานต์ กันทาทรัพย์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ดนุพล กิ่งสุคนธ์. (2565). *หมู่บ้านชนบท: การกิจขึ้นใหญ่ของกระต่ายน้อยฟูฟู่*. ลิขิตเลิฮาร์ท.

- ทิตนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2563, 1 มิถุนายน). *คู่มือการสื่อสารความรู้เสริมสร้างพลังใจ อึดฮีโร่*. คลังความรู้สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. <https://www.dmh-elibrary.org/items/show/175>
- นฤภัค ฤทธาพิทย์, สตรีรัตน์ รุจิระชาคร, ไอยรดา มาริอัมมัน, และเบญญารัตน์ จันทร์เปล่ง. (2562, 1 กรกฎาคม). *คู่มือการสร้างสรรคพลังใจให้วัยทีน Strong Together*. ปียอนด์. <https://dmh-elibrary.org/items/show/394>
- นรัชต์ ฝันเชียร. (2562, 16 ธันวาคม). *อะไรคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL)*. ทรูปลูกปัญญา. <https://www.truelookpanya.com/education/content/77414>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล. (2551). *คู่มือจัดกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งทางใจ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขุนนุสสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. https://th.ajanukul.go.th/_admin/file-download/5-4466-1448608843.pdf
- ปรารถนา หาญเมธี. (2566, 27 พฤษภาคม). *ปฐมวัย คือรากฐานชีวิต ที่ต้องปลูกฝังให้ตั้งแต่นั้น: โควิดล้นคลอนฐานรากนี้ใหม่ ??*. ปฐมวัยไทยแลนด์. <https://ecd-covidrecovery.rlg-ef.com/ปฐมวัย-คือรากฐานชีวิต-ท/>
- พัชรินทร์ นินทจันทร์. (2558). *ความแข็งแกร่งในชีวิต แนวคิด การประเมิน และการประยุกต์ใช้*. จุฑทอง.
- พิชิต ฤทธิจรรณ. (2547). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. แฮส ออฟ เคอร์มิสท์.
- ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา*. ตักสิลาการพิมพ์.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2559). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning)*. สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยศวดี วัฒนกุล และปัทมาวดี เล่ห์มงคล. (2564). *การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย*. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย*, 3(1), 29–50. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ECCE/article/view/254806>
- โรงเรียนบ้านข้าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์. (2566). *รายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) โรงเรียนบ้านข้าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์ ปีการศึกษา 2566*. โรงเรียนบ้านข้าทุ่งม่วงโนนศรีสมบูรณ์
- วิริยาภรณ์ อุดมระติ. (2565). *การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูพัฒนาการของเด็กปฐมวัยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วิไลวรรณ โพธิกะ. (2565). *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย*. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 1795–1806. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/270500>
- สุรารักษ์ แก้วชมมอญ. (2563). *การพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กระดับชั้นปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยเทคนิคการเสริมแรงบวกผ่านการเล่านิทาน*. *วารสารดิจิทัลธุรกิจและสังคม*, 6(2), 136–149. <https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jdbs/article/view/1412>
- สุริพร ประภาพาร. (2560). *ผลการใช้คู่มือการจัดประสบการณ์แบบร่วมมือร่วมกับการใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดแก้ปัญหา พัฒนาการและพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- โสธยา เสดานนท์, อรพรรณ บุตรกตัญญู, และปิยะนันท์ หิรัญย์โชโลทร. (2565). ผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย The Effects of Problem-based Learning to Developing Environmental Literacy for Young Children. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 37(3), 23-37. https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/BKN_EDU/search_detail/result/424875
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)*. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565* รายงานฉบับสมบูรณ์. กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230726093138_38640.pdf
- อภิพร เป็งปิง. (2561). *บทบาทครูในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2018.727>
- อานภาพ เลขะกุล. (2554). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)*. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18(2), 76–82. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12964174/>
- Grotberg, E. H. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit*. Bernard van Leer Foundation. <https://scispace.com/pdf/a-guide-to-promoting-resilience-in-children-strengthening-48e3e2plrd.pdf>
- Masten, A. S., & Barnes, A. J. (2018). Resilience in children: Developmental perspectives. *Children*, 5(7), 1–16. <https://doi.org/10.3390/children5070098>
- Niehoff, M. (2021, January 21). *PBL and early childhood education: The perfect match*. Getting Smart. <https://www.gettingsmart.com/2021/01/21/pbl-and-early-childhood-education-the-perfect-match/>
- Wagnild, G. M., & Young, H. M. (1993). Development and psychometric evaluation of the Resilience Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1(2), 165–178. <https://scispace.com/pdf/development-and-psychometric-evaluation-of-the-resilience-2omx5awxo4.pdf>
- Wijayanto, P. W., Priyatiningih, N., Herman, H., Sudadi, S., & Saputra, N. (2023). Implementation of problem-based learning model to improve early childhood abilities in creative thinking. *Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 7(1), 1017–1023. <https://doi.org/10.31004/obsesi.v7i1.3909>